

ŠKOLENÍ TRENÉRŮ 3. TŘÍDY

Závěrečná práce na téma:

POZIČNÍ OBĚŤ PĚŠCE

Cílová skupina: 1800+

Oběť většinou chápeme jako záměrné vzdání se hodnotného materiálu s cílem několikatahové kombinace, na jejímž konci získáme materiál zpět, případně přinutíme soupeřova krále ke kapitulaci. Takovou formu oběti lze označit jako dočasnou – obvykle souvisí s velkou aktivitou nebo útokem na krále a má forsírovaný charakter. Výsledek je hmotný.

Oběti však nejsou využívány pouze pro taktické účely, ale také jako strategický prostředek. V případě **poziční oběti** je výsledek často nejednoznačný – nelze vše propočítat až do konce.

Já jsem si pro svou práci zvolil konkrétně téma *poziční oběti pěšce*. Pěšec je jen malou daní za potenciálně dlouhodobé poziční výhody, které lze získat – například lepší pěšcovou strukturu, aktivní figury, stabilní centrum apod. Ještě než přejdeme ke konkrétním ukázkám a podrobnějšímu rozboru jednotlivých tematických okruhů, zaměříme se na základní pilíře, na které bychom se při oběti pěšce – a poziční oběti materiálu obecně – měli soustředit.

Při hodnocení oběti pěšce (kromě klasických faktorů, jako je bezpečnost králů) zvažujeme několik prvků:

Iniciativa

(určujeme tempo hry, vytváříme hrozby)

Stabilita

(umožňuje nám soustředit se na vylepšování pozice a vyvíjení tlaku na soupeře, místo abychom se museli obávat vlastních slabín – když už jsme pěšce obětovali pozičně, pravděpodobně nechceme ztratit dalšího)

Plány soupeře

(soupeř sice získal materiální výhodu, ale má v pozici k dispozici jasný plán? Pokud ne a je pod tlakem, pak oběť pěšce dává smysl. Měli bychom mít na paměti, že naším cílem je nadále omezovat soupeřovu protihru – například aby nemohl vhodným způsobem obětovat pěšce zpět a vymanit se ze sevření)

HLAVNÍ ČÁST

Při sběru podkladů pro tuto práci jsem narazil na řadu tematických okruhů, které by se daly v souvislosti s pozichní obětí pěšce zmínit. Rozhodl jsem se však zcela vynechat **gambity v zahájení**, neboť nevystihují podstatu pozichní obětí pěšce – většinou jde spíše o využití náskoku ve vývinu.

Krátce jsem zvažoval zařazení **typových obětí pěšce ve stylu Benko gambitu**, protože motiv a6–b5 s intencí otevřít sloupce (a nejen to) se objevuje v několika zahájeních a schématech (např. **KID**, **Benoni**). V této souvislosti doporučuji knihu *Mastering Positional Sacrifices* od J. van Delfta, která se tímto tématem podrobně zabývá. Nakonec jsem však zvolil jiné členění, se kterým jsem spokojen:

Kategorie pozichních obětí pěšce:

1. **Za účelem získání silného pole** (zaměření na jezdce)
2. **Za účelem otevření sloupců, řad a diagonál**
3. **Za účelem narušení soupeřovy pěšcové struktury**
4. **Za účelem kontroly spektra klíčových polí**
5. **Za účelem lepší koordinace figur a paralýzy soupeřových sil (dominance)**

Samozřejmě nelze každou pozichní obět' pěšce přesně zařadit pod jednu kategorii – motivy se často vzájemně prolínají. Pro přehlednost práce jsem však zvolil toto rozdělení.

1. Získání silného pole:

A: Volokitin (2718) vs Nyzhnyk (2614)

BNT

B: Cuenca (2544) vs Trigo (2408)

BNT

A: Černý zahrál na první pohled logický tah Jb4 - snaží se vynutit výměny figur. Je to ovšem chyba, které bílý využívá. Jak?

B: Vznikla typická pozice ze Semi Tarrasche, bílý má centrum ale černý postavil solidní pozici a vyčkává. Jak může bílý přiostrřit pozici?

- pozice černého v obou případech po oběti pěšce trpí na špatného bělopolného střelce (dobrý jezdec vs špatný střelec)

Dohrávka

BNT

Po ukázce vzorových partií obvykle se svěřenci hrají 1-2 pozice na dohrání s časovým handicapem, záleží na síle svěřence. Zde je na ukázkou jedna dohrávka.

2. Otevření sloupců, řad a diagonál:

A: Kasparov (2675) vs Gheorghiu (2550) B: Tabatabaei (2655) vs Suleymanli (2608)

BNT

BNT

A: Bílý kontroluje centrum, které ale černý napadá a v případě výměny na d4 má potenciál po c sloupci a taky pěšcovou majoritu 2 vs 1 na dámském křídle. K psychické pohodě mu stačí schovat krále. Jak bílý využije krále v centru?

B: Bílý má sice dvojici střelců, ale černopolný střelec na b2 naráží do svého pěšce na d4. Jakým způsobem ho bílý dostane do hry + s jakým dalším plánem?

- v případě druhé úlohy zmínit praktickou stránku hraní pozic s různobarevnými střelci když jsou na šachovnici i těžké figury (záleží na bezpečnosti králů)

Dohrávka

ČNT

První tah je v podstatě vynucený, chce-li černý v partii o něco hrát. Připomenout svěřenci jak důležité je zamezování protihry (třeba poté, co se otevře b sloupec)

3. Narušení soupeřovy pěšcové struktury:

A: Zaibi (2330) vs Caruana (2808)

B: Mareco (2580) vs Iermito (2463)

ČNT

BNT

A: Černý má pěšce méně, ale mnohem lepší, aktivnější figurky. Bílý ale hrozí Jf3 a zastavit postup černého pěšce.

B: Bílý chce černému kromě narušení pěšcové struktury i zamezit ve vývinu figur

- tento motiv oběti pěšce mi přijde jako nejjednodušší a nejpřirozenější
- po druhé ukázce je možno rozvinout téma těchto e6 obětí třeba v rámci Caro Cannu, kde je to opravdu typické

Dohrávka (slabší svěřenec, max 1900)

BNT

4. Kontrola spektra klíčových polí:

A: *Pilnik vs Geller*

ČNT

B: *Botvinnik vs Pomar Salamanca*

BNT

A: Černý už v této pozici kontroluje centrum, především černá pole. Jak zvýšit na soupeře tlak a dostat do hry svého jezdce?

B: Černý napadá pěšce na f4 a chce jít velkou rošádou, s následným útokem na královském křídle. Jak má bílý reagovat?

Dohrávka

ČNT

POZN: **Colour complex** = skupina polí stejné barvy (světlá nebo tmavá), nad kterou se hráč snaží získat **dlouhodobou poziční kontrolu**. Často vzniká například z pozic Královské Indické - kontrola černých polí (např f4 - e5 - d4)

Cílem je

- Získat dominantní **figurovou kontrolu** na těchto polích
- Využít **slabosti soupeře** (např. když nemá střelce „opačné barvy“),

5. Koordinace figur a paralýza soupeře (motiv dominance):

A: Petrosian vs Portisch

B: Manik (2351) vs Mikeš (2337)

BNT

ČNT

A: Bílý není nucen dámu vzít, může ustoupit věží. Co se ale stane když ji vezme? Propočítat a hodnocení varianty po víceméně forzírovaných tazích..

B: Černý stojí před rozhodnutím - opakovat tahy po Vb6 a spokojit se s remízou anebo najít cestu jak v partii pokračovat. Pro co byste se rozhodli? V čem bude spočívat kompenzace černého poté, co obětuje pěšce na d6

- po druhé ukázce rozvinout tematické oběti pěšců na d6 v sicilské, nejvíce jsou tyto oběti viděny v Rauzerově variantě

Dohrávka

BNT

Bílý zvolil variantu s obětí pěšce, za což získal silnou dvojici střelců s dobrou koordinací (míří na královském křídlo) + samozřejmě e6 je slabina

Dokončení partií z ukázek:

[White "**Volokitin, Andrei**"]

[Black "**Nyzhnyk, Illya**"]

13. e6! { Bílý obětuje pěšce a opírá se při tom o důležitý taktický detail - černý nemůže vzít střelcem, protože přijde o figuru na b4 po Da4+ } **13... fxe6** (13... Bxe6 14. Nxb4 Bxb4 15. Qa4+ \$18) **14. Bxb4 Bxb4 15. Nxb4 Qxb4 16. Ne5** { Samozřejmě - bílý obsazuje opěrný bod e5 a jezdec zde stojí výborně, což se ovšem nedá říct o protivníkově figurě na d7.. černý nemůže schovat krále a hrozí Dh5 } **16... g6** (16... Qe7 17. Qh5+ Kf8 18. Rac1 Rxc1 19. Rxc1 Qe8 20. Qxe8+ Bxe8 21. Rc7 \$18 { a koncovka je jednoduše vyhraná }) **17. Rc1 Ke7 18. a3 Qa5 19. h4 Bb5 20. Re1 Kf6 21. Re3 Qa4 22. Qd2 Kg7 23. Rec3 Bc6 24. h5** { a černý rezignoval } 1-0

[White "**Cuenca Jimenez, Jose Fernando**"]

[Black "**Trigo Urquijo, Sergio**"]

19. d5! { typická oběť pěšce v těchto semi tarraschových pozicích } **19... exd5 20. e5 Nh7?** (20... Nh5 21. Rd4 g6 22. Qd2 \$14 { Goryachkina vs Ju, 2020 }) **21. Nd4** { Bílý získal pole d4 pro koně, odkud má širokou paletu možností - plní i funkci blokády d pěšce, tudíž střelec na b7 je špatný } **21... Qc8 22. f4 Nf8 23. f5 Rc3 24. Ba4 Rxe3 25. Qxe3 Re7 26. Qg3 Rc7 27. e6 fxe6 28. fxe6 Qd8 29. Re1 Qf6 30. Qxc7 Qxd4+ 31. Kh2 Ng6 32. Qf7+** { 1-0 White wins. } 1-0

[White "**Kasparov, Garry**"]

[Black "**Gheorghiu, Florin**"]

14. d5! { Kasparov obětuje pěšce, aby otevřel e sloupec, což je silné díky tomu, že černý král je stále v centru } **14... exd5** (14... Bb7 { nejlepší bylo obětovat pěšce } **15. dxe6 fxe6 16. Bc4 O-O-O 17. Bxe6 Rhe8 \$16** { kde černý aspoň okamžitě neprohrává }) **15. exd5 Bxd5 16. Bb5 a6** (16... Bc6 17. Bf4! { klíčový tah } 17... Qb7 18. Bxc6 Qxc6 19. Re1 Kf8 20. Rad1 \$18) **17. Bf4! Qxf4 18. Bxd7+ Kxd7 19. Rxd5+ Kc7 20. Re1 Bd6 21. Rf5 Qc4 22. Re4 Qb5 23. Rxf7+ Kb8 24. Re6 Rd8 25. c4 Qc6 26. Ne5 Qc8 27. Qb1** { 1-0 White wins. } 1-0

[White "Tabatabaei, M. Amin"]

[Black "Suleymanli, Aydin"]

25. d5! { Silný tah. Íránský velmistr nachází způsob jak vyvinout tlak na svého soupeře tím, že otevírá diagonálu pro svého černopolného střelce. } **25... Bxd5 26. Bxf5 exf5 27. Ba1** { Bílý připravuje tzv. baterii - chce zahrát Da2 a vytvářet matové hrozby vůči soupeřovo králi } **27... h6 28. Qb2 Kh7 29. Rc2 Qf7 30. Rxc8 Rxc8 31. Rd1 Be4 32. Qb5 Rc7 33. h4 Bc6?** (33... Qe7 34. Qe5 Qxe5 35. Bxe5 Rc8 36. Rd7+ Kg8 { pozice v rovnováze, ale bílý má stále nějaký tlak }) **34. Rd8 g5 35. h5 Be8 36. Qb2 Qf8 37. Kh2 gxf4 38. Qb5 Re7 39. Qd5 f3 40. gxf3 Re2+ 41. Kh3 Re1 42. Ra8 Re7 43. a4 Rf7 44. Bb2 Qe7 45. Rb8 Qf8 46. Bc3 Qe7 47. Qc6** { 1-0 White wins. } 1-0

[White "Zaibi, Amir"]

[Black "Caruana, Fabiano"]

26... f3! { v určitém smyslu nezbytný tah, černý musí obětovat pěšce aby si vytvořil nějaké praktické šance na výhru - jinak bílý zahraje Jf3 a černý nemá follow up } **27. Nxf3 Nxf3+ 28. gxf3 Rf4 29. Qg3 Qf6 \$19** { černý je kompletně vyhraný, má pod kontrolou celou šachovnici a bílého král je slabý } **30. Rfe1 Rxe1+ 31. Rxe1 Rxf3 32. Qb8+ Kh7 33. Nc1 Qg5+ 34. Kf1 Qh4 35. Qh2 Rxh3** { 0-1 Black wins. } 0-1

[White "Mareco, Sandro"]

[Black "Iermito, Sebastian"]

12. e6 { opodstatněná oběť pěšce - černý je nucen vzít pěšcem, tudíž jeho střelec na f8 a věž na h8 budou úplně ze hry a bílý bude tlačit na slabiny } **12... fxe6 13. Ne4!** { nejpršesnější, míří na pole c5 odkud bude tlačit na slabinu e6 } (13. Nf4 { není tak silné a dává černému šance, například: } 13... O-O-O 14. Qg4 h5 15. Qg6 Nd5 16. Nxe6 Nxe6 17. fxe3 Rh6 18. Nxf8 Rxc6 19. Nxd7 Rxd7 \$16) **13... O-O-O 14. Nc5 Qd6 15. Nf4 Nxd4 16. Rc1! g5 17. Bxd4 Qxd4 18. Qf3 c6 19. Nfxe6 Qf6 20. Qa3 a6 21. Qa5** { 1-0 White wins. } 1-0

[White "Pilnik, Hermann"]

[Black "Geller, Efim P"]

22... e4! { silná oběť pěšce, po které černý postaví aktivní blokádu na e5 a bude mít pod kontrolou černá pole } **23. Bxf6 Qxf6 24. fxe4 f4! 25. Rf2 Ne5 26. Rdf1 Qh4 27. Bd1 Rf7 28. Qc2 g5** (28... a3 { upozornit svěřence (stalo se mi v dohrávce) aby nezlaxněli v takové pozici a nedávali soupeři protihru.. pokud chci využít věž na druhé straně šachovnice a neztratit při tom pěšce na a4 (kterého si pravděpodobně stejně můžu dovolit ztratit), můžu vyšponovat pozici na maximum na královském křídle - využít toho, že soupeř nemá žádné aktivní plány k dispozici } **29. b4! cxb4 30. c5 \$13) 29. Qc3 Raf8 30. h3 h5 31. Be2 g4 32. Rxf4 Rxf4 33. Rxf4 Rxf4 34. g3 Nf3+ 35. Kf2 Qxh3 36. gxf4 g3+ 37. Kxf3 g2+ 38. Kf2 Qh2** { 0-1 Black wins. } 0-1

[White "Botvinnik, Mikhail"]

[Black "Pomar Salamanca, Arturo"]

12. e5! { motiv, který už jsme několikrát viděli - bílý obětuje pěšce, s tempem zahraje f5 a získává tak pole e4 pro jezdce, s kompletní kontrolou bílých polí - po f5 se přidává i g4 pro dámu } **12... fxe5 13. f5 Bf7 14. Ne4** (14. Qg4 \$18 { přesnější, znemožňuje velkou rošádu }) **14... O-O-O 15. Qg4 Kb8 16. Qxg7 Bh5 17. Rf2 h6 18. Bd2 Rdg8 19. Qf6 Nc8 20. Ng6 Bxg6 21. fxg6** (21. Nxd6 Qxd6 22. fxg6 Qxf6 23. Rxf6 N8e7 24. g7 Rxg7 25. Kh1 \$16 { bílý má stále pěšce méně, ale dominuje svoji dvojicí střelců celé šachovnici } { [%cal Ga1f1] }) **21... Be7 22. Qf7 Nd8 23. Qf5 Bh4 24. Rf3 Ne7 25. Qh3 Nxg6 26. Nf6 Bxf6 27. Rxf6 Qe7 28. Raf1 Nf4??** (28... Rg7) **29. R6xf4 exf4 30. Bxf4+** { 1-0 White wins. } 1-0

[White "Petrosian, Tigran V"]

[Black "Portisch, Lajos"]

22. gxf4! { známá a silná oběť pěšce } (22. Re1 Qg4 23. Kh2 a5) **22... Nxf4+ 23. Kg3 Nxd3 24. Rc3 Nb4 25. a3 Na6 26. b4 \$14** { jezdec sice sebral pěšce, ale pak udělal několik tahů aby se dostal na pole a6 odkud.. nemůže vůbec nikam } **26... Nb8** (26... Kh7 27. h5 Rd7 28. Ne5 Rc7 29. Rf3 \$16 { [%csl Ba6,Bd5,Be5,Bf3][%cal Gb4b5,Gg3f4] }) **27. Rc7 a5 28. b5 Nd7 29. Kf4 h5 30. Ne5 Nf8 31. Rb7 f6 32. Nc6 Ng6+ 33. Kg3 Rd6 34. Rxb6 Re6 35. Rb8+ Nf8 36. Ra8 Re1 37. Nd8 Kh7 38. b6 Rb1 39. b7 Nd7 40. Rxa5** { 1-0 White wins. } 1-0

[White "Manik, Mikulas"]

[Black "Mikes, Jan"]

23... a4! { V předchozím průběhu bílý nabízel remízu po Vb6 - Se3, kterou jsem se nakonec rozhodl odmítnout a tahem a4 obětovat pěšce na d6. Tato oběť pěšce na d6 je v sicilských strukturách velmi typickou - zde je opodstatněná několika faktory - 1. soupeřovo slabiny: pěšec e4, slabá pole g4 - g3 - černý má k dispozici pěkné pole na e5 pro jezdce. 2. figury bílého - jezdec na g3 a střelec co bílému zbyl opravdu zářnou budoucnost nemají... 3. pěšcový tlak na bílého krále } **24. Bxd6 Bxd6 25. Qxd6 Qxd6 26. Rxd6 b3 27. axb3 axb3 28. c3 Ke7 29. Ra6 Rhd8 30. Be2 Rd2 \$19 31. Bf3 Rbd8 32. Ra4 R8d3?** (32... Ng4! 33. Rc1 Ne5 { a černý naprosto dominuje }) **33. Rc1** (33. e5! { na tento způsob uvolnění se by bílý měl stále koukat (a černý v rámci prevence protihry samozřejmě taky, což neudělal) } 33... Ng4 34. Ne4 Rc2 35. Ra7+) **33... Ng4 34. Rd4 Ne5 35. Be2 Rxd4 36. cxd4 Rxd4 37. Rc7+ Kd6** { partii jsem nakonec dovedl do zdárného konce, ale provedení rozhodně čisté nebylo.. pro naše téma je závěr partie již irelevantní } 0-1

Dodatečné úlohy k řešení (všechny motivy dohromady)

1. BNT

2. ČNT

3. ČNT

4. BNT

5. ČNT

6. BNT

Řešení:

1. **e6** (rozbijí pěšcovou strukturu, vytváří slabinu na e6) *Carlsen vs Anand, 2012*
2. **e4** (mezitah, využívá šance otevřít střelce dokud to jde) *Hendriks vs Timman, 1996*
3. **e4** (další mezitah, zde je zapotřebí ohodnotit jak fxe4 přičemž Ne5 dává dobrou kompenzaci, tak Nxe4 kde černý musí vidět pokračování f5) *Ivanchuk vs Radjabov, 2008*
4. **g5** (otevření h sloupce) *Kramnik vs Ulybin, 1992*
5. **Nh5** (černý pouští pěšce, ale bude mít dominanci přes černá pole) *Paulet vs Zwirs, 2016*
6. **Ne4** (bílý nechce dát černému protihru po b sloupci, místo toho přijímá skutečnost, že hraje bez pěšce a aktivizuje jezdce) *Howell vs Van Wely, 2010*

Zdroje:

Mastering Positional Sacrifices by J. van Delft

Chess Imbalances: A Grandmaster Guide by Mauricio Flores Rios

Megabase 2025

Závěr:

Cílem práce bylo vytvořit materiál na několik lekcí pro svěřence zhruba od úrovně 1800. Jak jsem psal již na začátku, v rámci tématu poziční oběti pěšce by se dalo pokračovat i jinými směry, ale to už by se pomalo mohlo jednat o materiál na knihu. Doufám, že tento materiál poslouží jako inspirace či zdroj dalším trenérům.